

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-31.07- 05.01/053.00.1/Б/ОК32- 2023
	Екземпляр № 1	Арк 1 / 12

ЗАТВЕРДЖЕНО

Вченою радою факультету педагогічних технологій та освіти впродовж життя

31 серпня 2023 р., протокол № 11

Голова Вченої ради

Оксана ЧЕРНИШ

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «КРИМІНАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ»

для здобувачів вищої освіти освітнього ступеня «бакалавр»
спеціальності 053 «Психологія»
освітньо-професійна програма «Юридична психологія»
факультет педагогічних технологій та освіти впродовж життя
кафедра психології та соціального забезпечення

Схвалено на засіданні кафедри психології та соціального забезпечення
28 серпня 2023 р., протокол № 7

В.о.завідувача кафедри
Марина ОКСІЮТОВИЧ

Гарант освітньо-професійної програми
Андрій ПАВЛІЧЕНКО

Розробник: кандидат психологічних наук, доцент кафедри психології та соціального забезпечення ПАВЛІЧЕНКО Андрій

Житомир
2023-2024 н.р.

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-31.07- 05.01/053.00.1/Б/ОК32- 2023
	Екземпляр № 1	Арк 2 / 12

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 4	Галузь знань: 05 «Соціальні та поведінкові науки»	Нормативна	
Модулів – 1	Спеціальність: 053 «Психологія»	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 2		4	–
Загальна кількість годин – 120		Семестр	
		7-й	–
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 3 самостійної роботи студента – 4,5	Освітній ступінь: «бакалавр»	Лекції	
		16 год.	–
		Практичні, семінарські	
		32 год.	–
		Лабораторні	
		- год.	–
		Самостійна робота	
		72 год.	–
Індивідуальні завдання			
Вид контролю: екзамен			

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної та індивідуальної роботи становить:
для денної форми навчання – 40% аудиторних занять, 60% самостійної та індивідуальної роботи.

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-31.07- 05.01/053.00.1/Б/ОК32- 2023
	Екземпляр № 1	Арк 3 / 12

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою дисципліни «Кримінальна психологія» є формування у здобувачів вищої освіти цілісного уявлення про психологічні особливості людини як фактори успішності його діяльності; ознайомлення здобувачів з понятійним апаратом, що описує психологію пізнавальних і емоційно-вольових процесів; розроблення на цій основі підходів щодо вдосконалення застосування психотерапії та психокорекції в діяльності психолога.

Пізнавальні процеси забезпечують відображення об'єктивного змісту стимулів з внутрішнього і зовнішнього середовища. Вони не просто відображають навколишній світ, а й моделюють його, створюючи ситуації, які реально не існують. Це планування, мета, побудова програми діяльності. Пізнавальні процеси входять як складові одиниці в будь-яку людську діяльність, забезпечуючи її ефективність. Вони здійснюються у вигляді окремих пізнавальних дій, кожне з яких представляє собою цілісний технічний акт, що складається нероздільно з усіх видів психічних процесів. Дуже важливо вміти управляти своїми емоціями, розуміти їх природу, а також функції вольової регуляції.

Завданнями вивчення навчальної дисципліни є:

- детальне вивчення проявів і показників психічних пізнавальних процесів, що характерні для психологічної норми;
- виявлення особливостей і специфіки вираженості властивостей, видів, психофізіологічної ролі психічних пізнавальних процесів;
- формування у студентів умінь і навичок теоретичної методологічної психологічної роботи, спрямованої на дослідження психологічних особливостей пізнавальних процесів;
- розвиток у студентів умінь і навичок діагностики і оцінки функціональних проявів емоційно-вольових процесів.

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-31.07- 05.01/053.00.1/Б/ОК32- 2023
	Екземпляр № 1	Арк 4 / 12

В результаті вивчення дисципліни «Кримінальна психологія» студент повинен **знати:**

- мету вивчення та зміст дисципліни «Кримінальна психологія»;
- предмет, цілі і завдання психології пізнавальних процесів;
- положення і теоретичні основи загальної психології;
- особливості та відмінні ознаки психічних пізнавальних процесів;
- особливості перебігу вольової діяльності людини;
- психологічні механізми вольової регуляції;
- специфіку діагностики емоційно-вольової сфери особистості.

Після вивчення дисципліни «Кримінальна психологія» студент повинен **уміти:**

- ідентифікувати та класифікувати психічні пізнавальні процеси;
- використовувати отримані знання про психічні пізнавальні процеси;
- володіти методами діагностики пізнавальних процесів;
- розрізняти специфічні особливості емоцій, почуттів, емоційних станів, емоційних характеристик людини;
- проводити психологічну діагностику феноменів емоційної та вольової сфери осіб різного віку.

Методологія вивчення навчальної дисципліни «Кримінальна психологія» будується на взаємозв'язку теоретичних концепцій та тих практичних навичок, яких набувають студенти за результатами лекційних, практичних занять та самостійної роботи.

Відповідно до Стандарту вищої освіти України (перший (бакалаврський) рівень, галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки, спеціальність 053 «Психологія»), змісту освітньо-професійної програми, опанування навчальної дисципліни «Кримінальна психологія» забезпечуватиме формування **інтегральної компетентності** (здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері психології, що передбачають застосування основних психологічних

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-31.07- 05.01/053.00.1/Б/ОК32- 2023
	Екземпляр № 1	Арк 5 / 12

теорій та методів та характеризуються комплексністю і невизначеністю умов), а також таких загальних (ЗК) та спеціальних компетентностей (СК):

- ЗК1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
- ЗК2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.
- ЗК6. Здатність приймати обґрунтовані рішення.
- СК1. Здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології.
- СК3. Здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків.
- СК6. Здатність самостійно планувати, організовувати та здійснювати психологічне дослідження.
- СК7. Здатність аналізувати та систематизувати одержані результати, формулювати аргументовані висновки та рекомендації.
- СК8. Здатність організовувати та надавати психологічну допомогу (індивідуальну та групову).
- СК13. Володіти навичками психологічного аналізу, прогнозу, надання практичних рекомендацій.

Здобуті знання з навчальної дисципліни «Кримінальна психологія» стануть складовими таких програмних результатів навчання:

- ПРН1. Аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання.
- ПРН4. Обґрунтовувати власну позицію, робити самостійні висновки за результатами власних досліджень і аналізу літературних джерел.
- ПРН5. Обирати та застосовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій (тести, опитувальники, проективні

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-31.07- 05.01/053.00.1/Б/ОК32- 2023
	Екземпляр № 1	Арк 6 / 12

методики тощо) психологічного дослідження та технології психологічної допомоги.

– ПРН7. Рефлексувати та критично оцінювати достовірність одержаних результатів психологічного дослідження, формулювати аргументовані висновки.

– ПРН19. Вміти критично мислити у сфері професійної діяльності та формулювати психологічний висновок на основі психодіагностичного обстеження.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Значення знань психічних процесів та станів у юридичній практиці

Тема 1. Поняття кримінальної психології як науки

Вступ, предмет та завдання кримінальної психології. Структурні складові частини її системи та методи. Історія розвитку кримінальної психології. Злочинність як кримінально психологічне явище.

Тема 2. Агресія і злочинність

Поняття агресії та теорії її походження. Чинники, що провокують агресивну поведінку. Мотивація злочинної агресії. Шляхи нейтралізації агресії.

Тема 3. Аналіз предмету дослідження кримінальної психології

Визначення найбільш характерних психологічних типів злочинців. Аналіз психологічного портрету особи злочинця. Індивідуальні відмінності особи злочинця.

Тема 4. Масові форми поведінки людей і злочинність

Поняття масових форм поведінки людей та їх різновиди. Умови трансформації масових скупчень у агресивний натовп. Динаміка масових настроїв та етапи розвитку натовпу. Психологічні особливості діяльності правоохоронних органів при масових заворушеннях.

Змістовий модуль 2. Соціально-психологічна характеристика особистості

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-31.07- 05.01/053.00.1/Б/ОК32- 2023
	Екземпляр № 1	Арк 7 / 12

та її значення

Тема 5. Психологія особистості правопорушника

Поняття особистості правопорушника і класифікація осіб, які вчинили злочин. Психологічна характеристика різних типів злочинців. Психологічна характеристика процесу формування особистості правопорушника. Етапи формування злочинної поведінки.

Тема 6. Психологія особистості потерпілого

Віктимологія. Віктимна характеристика особи. Класифікація потерпілих. Психологічний аналіз показань потерпілого. Профілактика віктимності.

Тема 7. Психологія злочинних груп

Поняття злочинної групи та її кваліфікаційні ознаки. Закономірності формування і розвитку злочинних груп. Різновиди злочинних груп. Психологія організованої злочинності.

Тема 8. Психологія злочинності неповнолітніх

Загальні психологічні особливості неповнолітніх. Детермінанти злочинної поведінки неповнолітніх. Типові ознаки та психологічні особливості неповнолітніх злочинців. Типологія і структурні особливості злочинних груп неповнолітніх.

4. Структура (тематичний план) навчальної дисципліни

Кредитні модулі	Змістові модулі	Кількість годин			
		Всього	Лекції	Практичні	Самостійна робота
№1	Змістовий модуль 1. Пізнавальні процеси психіки особистості				
	Тема 1. Поняття кримінальної психології як науки. Злочинність як кримінально психологічне явище.	15	2	4	9
	Тема 2. Агресія і злочинність (поняття агресії, чинники, мотивація та шляхи нейтралізації)	15	2	4	9
	Тема 3. Аналіз предмету дослідження кримінальної психології	15	2	4	9
	Тема 4. Масові форми поведінки людей і злочинність	15	2	4	9

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-31.07- 05.01/053.00.1/Б/ОК32- 2023
	Екземпляр № 1	Арк 8 / 12

	Разом змістовий модуль 1	60	8	16	36
№2	Змістовий модуль 2. Соціально-психологічна характеристика особистості та її значення				
	Тема 5. Психологія особистості правопорушника	15	2	4	9
	Тема 6. Психологія особистості потерпілого	15	2	4	9
	Тема 7. Психологія злочинних груп	15	2	4	9
	Тема 8. Психологія злочинності неповнолітніх	15	2	4	9
	Разом змістовий модуль 2	60	8	16	36
	РАЗОМ	120	16	32	72

5. Теми семінарських (практичних) занять

Назва теми	Кількість годин
Тема 1. Предмет та завдання кримінальної психології. Структурні складові частини її системи та методи. Історія розвитку кримінальної психології. Злочинність як кримінально психологічне явище.	4
Тема 2. Поняття агресії та теорії її походження. Чинники, що провокують агресивну поведінку. Мотивація злочинної агресії. Шляхи нейтралізації агресії.	4
Тема 3. Визначення найбільш характерних психологічних типів злочинців. Аналіз психологічного портрету особи злочинця. Індивідуальні відмінності особи злочинця.	4
Тема 4. Поняття масових форм поведінки людей та їх різновиди. Умови трансформації масових скупчень у агресивний натовп. Динаміка масових настроїв та етапи розвитку натовпу. Психологічні особливості діяльності правоохоронних органів при масових заворушеннях.	4
Тема 5. Поняття особистості правопорушника і класифікація осіб, які вчинили злочин. Психологічна характеристика різних типів злочинців. Психологічна характеристика процесу формування особистості правопорушника. Етапи формування злочинної поведінки.	4
Тема 6. Психологія особистості потерпілого. Віктимологія. Віктимна характеристика особи. Класифікація потерпілих. Психологічний аналіз показань потерпілого. Профілактика віктимності.	4
Тема 7. Поняття злочинної групи та її кваліфікаційні ознаки. Закономірності формування і розвитку злочинних груп. Різновиди злочинних груп. Психологія організованої злочинності.	4
Тема 8. Загальні психологічні особливості неповнолітніх. Детермінанти злочинної поведінки неповнолітніх. Типові ознаки та психологічні особливості неповнолітніх злочинців. Типологія і структурні особливості злочинних груп неповнолітніх.	4
РАЗОМ	32

6. Завдання для самостійної роботи

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-31.07- 05.01/053.00.1/Б/ОК32- 2023
	Екземпляр № 1	Арк 9 / 12

Передбачається, що в період вивчення дисципліни студент самостійно виконує ситуаційні вправи, вивчає матеріал курсу в процесі підготовки до практичних занять та семінарів, а також в цілому перед сесією. Частка самостійної роботи при вивченні навчальної дисципліни складає 60% (72 год).

7. Індивідуальні завдання

Метою виконання індивідуальних завдань є: закріплення, поглиблення й узагальнення знань, отриманих студентами на теоретичних і практичних заняттях.

Індивідуальна робота студентів з навчальної дисципліни «Кримінальна психологія» включає:

- анотування вивченої додаткової літератури;
- опрацювання визначених проблемних питань та їх обговорення на практичних заняттях;
- складання психодіагностичного інструментарію тощо.

8. Методи навчання

Під час навчання використовуються такі методи і прийоми як дискусія, самоаналіз, тестування, виконання професійно-орієнтованого завдання, дослідницько-пошукові, практико-орієнтовані методи, консультації, методи обробки, аналізу, синтезу. Також застосовуються традиційні та сучасні технології, а саме: особистісно-орієнтована, інформаційно-комп'ютерні, інтерактивні, проблемно-орієнтовані та технології змішаного навчання. Ці технології реалізуються у формі спостереження, пояснення, метод проблемного навчання, організаційного проектування.

9. Методи контролю

Контроль складається з поточного контролю виконання студентами самостійної роботи та модульного контролю, контролю виконання індивідуальних завдань та семестрового контролю.

Модульний контроль здійснюється шляхом перевірки графіку відвідування студентами лекційних та практичних занять та опрацювання

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-31.07- 05.01/053.00.1/Б/ОК32- 2023
	Екземпляр № 1	Арк 10 / 12

відповідного матеріалу (у випадку пропуску занять), перевірки домашніх завдань, усного та письмового опитування і завершується написанням есе за визначеною темою. Семестровий контроль здійснюється шляхом складання екзамену.

10. Розподіл балів

Поточне тестування та самостійна робота								Сума
Змістовий модуль №1				Змістовий модуль №2				
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	100
12	12	12	14	14	12	12	12	

Підсумковий контроль

1. Оцінювання якості засвоєння дисципліни за всіма видами навчальних занять проводиться без участі студента на підставі усіх попередніх модульних контролів, що передбачені навчальним планом шляхом визначення середньозваженого балу (округленого до сотих) результатів модульних контролів.

2. Загальна кількість балів та результати семестрового контролю доводяться до відома студента. При проведенні підсумків семестрового контролю необхідно враховувати наступне:

- у разі, якщо студент погоджується з результатом контролю, відповідна кількість балів та оцінка (за національною шкалою та шкалою ECTS) виставляються у відомість;
- у разі, якщо студент отримав від 0 до 59 балів, то у відомість за національною шкалою виставляється оцінка «незадовільно» («F» та «FX» відповідно до шкали ECTS);
- у разі, якщо студент, який отримав позитивну оцінку за результатами модульного контролю, має бажання підвищити результати семестрового контролю, то він складає екзамен зі всього курсу під час сесії (за розкладом), результати якого виставляються у відомість.

Шкала оцінювання

За шкалою	Екзамен	Екзамен	Бали
A	Відмінно	Зараховано	90-100
B	Добре	Зараховано	82-89
C			74-81
D	Задовільно	Зараховано	64-73
E			60-63
FX	Незадовільно	Не зараховано	35-59
F		Не зараховано	0-34

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-31.07- 05.01/053.00.1/Б/ОК32- 2023
	Екземпляр № 1	Арк 11 / 12

11. Рекомендована література

Основна література:

1. Гоулман Д. Емоційний інтелект. Харків: «Vivat», 2019. 512 с.
2. Дуткевич Т. В. Загальна психологія. Київ : Центр навчальної літератури, 2019. 388 с.
3. Кацавець Р. Кримінальна психологія. Навч. посібник. Друге видання, доповнене. Київ: Алерта, 2022. – 152 с.
4. Кримінальне право України. Загальна частина : підручник / [А. А. Васильєв, Є. О. Гладкова, О. О. Житний та ін.] ; за заг. ред. проф. О. М. Литвинова; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. – Харків, 2020. – 428 с.
5. Магдисюк Л. І. Практикум психологічного консультування в юридичній сфері : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. III–IV рівнів акредитації / Людмила Іванівна Магдисюк, Раїса Петрівна Федоренко. – Луцьк : Вежа-Друк, 2019. – 320 с.
6. Максименко С.Д., Соловієнко В.О. Загальна психологія: підручник. К.: МАУП, 2020. 256 с.
7. Методологія і психологія гуманітарного пізнання: колективна монографія. Тернопіль: ТНЕУ, 2019. 998 с.

Допоміжна література:

1. Карпенко Є. Емоційний інтелект у дискурсі життєздійснення особистості / Є. В. Карпенко // монографія. Дрогобич: Посвіт, 2020. 436 с.
2. Мар'єнко Б.С. Основи психопатології: навч. посібник. Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2020. 120 с.
3. Медіація у професійній діяльності юриста : підручник / авт. кол.: Т. Білик, Р. Гаврилюк, І. Городиський [та ін.] ; за ред. Н. Крестовської, Л. Романадзе. – Одеса : Екологія, 2019. – 456 с.
4. Психологія сприйняття та переробки інформації : Посібник для

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-31.07- 05.01/053.00.1/Б/ОК32- 2023
	Екземпляр № 1	Арк 12 / 12

самостійної роботи здобувачів вищої освіти та дистанційного навчання / Л. В. Єременко. Мелітополь: ФОП Однорог Т. В., 2021. 150 с.

5. Юридична психологія : навчально-методичний посібник / Г. В. Мухіна ; за заг. ред. В. М. Бесчастного.– Київ: ВД «Дакор», 2019. – 236 с.

6. Michels, Moritz; Ralf, Schulze (2021). "Emotional intelligence and the dark triad: A meta-analysis". Personality and Individual Differences. 180 p.

Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. Бібліотека психологічної літератури: <http://psylib.kiev.ua/>.
2. Українські підручники он-лайн: <http://pidruchniki.ws/>.
3. Психологічна бібліотека Псі-фактор: <http://psyfactor.org>.
4. Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського <http://www.nbuv.gov.ua/>.
5. Наукова бібліотека національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова: <http://hklub.npu.edu.ua/>.
6. Портал професійних психологів України «У психолога»: <http://upsihologa.com.ua/>.